Administratīvā rajona tiesa
Rēzeknes tiesu nams

Lietas arhīva Nr. A42-00505-24/42
ECLI:LV:ADRJRTN:2024:0115.A420205923.3.S

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā
Rēzeknē 2024.gada 15.janvārī

Tiesa šādā sastāvā: tiesnesis Māris Šļakota,

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par labvēlīgāka administratīvā akta, ar kuru pieteicēja izdienas stāžā ieskaitītu darbu Latvijas Republikas prokuratūrā no 1995.gada 25.septembra līdz 2012.gada 21.augustam pilnā apmērā, izdošanu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk – Aģentūra) Rīgas pilsētas Zemgales nodaļas 2023.gada 9.jūnija lēmumu Nr.23/1321949 pieteicējam /pers. A/ piešķirta izdienas pensija saskaņā ar likumu "Par izdienas pensijām Iekšlietu ministrijas sistēmas darbiniekiem ar speciālajām dienesta pakāpēm" (turpmāk – Izdienas pensiju likums).

Pieteicējs minēto lēmumu apstrīdēja, norādot, ka nepiekrīt lēmumam daļā par kopējā izdienas stāža aprēķinu. Kā to uzskata pieteicējs, izdienas stāžā nepamatoti nav ticis ieskaitīts laiks, ko viņš pirms iestāšanās dienestā Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs nostrādājis prokuratūrā. Pieteicēja ieskatā iestāde nepamatoti nav piemērojusi Izdienas pensiju likuma 3.panta pirmās daļas 9.punktu.

[2] Izskatot pieteicēja apstrīdēšanas iesniegumu, Aģentūras direktore ar 2023.gada 21.jūlija lēmumu Nr.23/1607109 atstāja negrozītu apstrīdēto 2023.gada 9.jūnija lēmumu Nr.23/1321949. Augstākas iestādes lēmumā norādīts turpmāk minētais pamatojums.

[2.1] Saskaņā ar Izdienas pensiju likuma 3.panta pirmās daļas 9.punktu izdienas stāžā, kas dod tiesības uz izdienas pensiju, ieskaita laiku, ko ierindas un komandējošā sastāva darbinieki pirms iestāšanās dienestā Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs nostrādājuši prokuratūrā (izņemot Latvijas PSR prokuratūru pēc 1990.gada 26.septembra) operatīvā darbinieka amatā. Ieraksti pieteicēja darba grāmatiņā apliecina, ka viņš no 1995.gada 25.septembra līdz 2012.gada 21.augustam ir strādājis Latvijas Republikas prokuratūrā. Aģentūrā 2023.gada 23.maijā saņemta Latvijas Republikas prokuratūras izziņa Nr.N-120-2023-00020, kurā norādīts, ka pieteicējs minētajā laika periodā ir strādājis par prokurora vietas izpildītāju un prokuroru, kā arī norādīts, ka prokurora amats nav operatīvā darbinieka amats.

[2.2] Tā kā Iekšlietu ministrijas kompetencē ir vērtēt gan atbilstoša tiesiskā regulējuma izstrādi, gan tā piemērošanu, Aģentūra vērsās ministrijā ar lūgumu sniegt skaidrojumu, vai pieteicēja izdienas stāžā, nosakot tiesības uz izdienas pensiju, ir ieskaitāms periods Latvijas Republikas prokuratūrā. Aģentūrā 2023.gada 7.jūnijā saņemta precizēta Iekšlietu ministrijas izziņa Nr.1-68/1430 "Izziņa par izdienas pensijas pieprasītāja izdienas periodiem Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs vai Ieslodzījuma vietu pārvaldē, kas dod tiesības uz izdienas pensiju", kurā nav iekļauts darba periods Latvijas Republikas prokuratūrā no 1995.gada 25.septembra līdz 2012.gada 21.augustam. Līdz ar to minētais periods ir ieskaitāms izdienas stāžā ar īpašiem nosacījumiem un nepilnā apmērā.

[2.3] Pieteicēja kopējais izdienas stāžs, kas tiek ņemts vērā izdienas pensijas aprēķinā, ir 30 gadi. To veido:

1) Iekšlietu ministrijas izziņā Nr.1-68/1430 norādītais izdienas stāžs – 15 gadi 27 dienas;

2) apdrošināšanas stāžs, kas noteikts kā 80 procenti no citās iestādēs, pie komersantiem un organizācijās nostrādātā laika: no 1988.gada 5.oktobra līdz 1990.gada 31.augustam, no 1995.gada 15.maija līdz 1995.gada 19.septembrim, kā arī no 1995.gada 25.septembra līdz 2012.gada 21.augustam – darbs prokurora amatā Latvijas Republikas prokuratūrā. Tādējādi, 80 procenti no pilnā apdrošināšanas stāža (19 gadi 2 mēneši) ir 15 gadi 4 mēneši.

Pieteicēja darba periods Latvijas Republikas prokuratūrā ir iekļauts pieteicēja izdienas stāža aprēķinā 80 procentu apmērā kā citās iestādēs nostrādātais laiks.

[3] Pieteicējs vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par labvēlīgāka administratīvā akta, ar kuru pieteicēja izdienas stāžā ieskaitītu darbu Latvijas Republikas prokuratūrā no 1995.gada 25.septembra līdz 2012.gada 21.augustam pilnā apmērā, izdošanu. Pieteikumā norādīja, ka no Latvijas Republikas prokuratūras izziņas Nr.N-120-2023-00020 patiešām izriet, ka pieteicējs no 1995.gada 25.septembra līdz 2012.gada 21.augustam pildījis prokurora pienākumus, savukārt prokurora amats nav operatīvā darbinieka amats. Tomēr, kā tas ir zināms pieteicējam, kopš Latvijas Republikas neatkarības atgūšanās prokuratūrā pastāv tikai prokurora amati, bet nav bijis operatīvā darbinieka štata vienību. Līdz ar to nav tiesiski neieskaitīt izdienas stāžā nostrādāto laika posmu prokurora amatā atbilstoši Izdienas pensiju likuma 3.panta pirmās daļas 9.punktam. Ja operatīvo darbinieku amati prokuratūrā nepastāv, tad ir aktuāls jautājums, vai Izdienas pensiju likums atbilst Latvijas Republikas Satversmei.

[4] Tiesai iesniegtajā rakstveida paskaidrojumā Aģentūra neatzina pieteikumu, norādot, ka darbs Latvijas Republikas prokuratūrā veido izdienas stāžu 80 procentu apmērā no šī perioda kā nodarbinātība citās iestādēs atbilstoši Izdienas pensiju likuma 3.panta pirmās daļas 10.punktā noteiktajam.

[5] Iekšlietu ministrija tiesai iesniegtajā paskaidrojumā neatzina pieteikumu, norādot, ka likumdevējs Izdienas pensiju likuma 3.panta pirmās daļas 9.punktā noteicis ierobežotu prokuratūrā strādājušo personu loku, kuru darba laiks ir ieskaitāms izdienas stāžā pilnā apmērā, proti, personas, kuras

strādājušas prokuratūrā (izņemot Latvijas PSR prokuratūru pēc 1990.gada 26.septembra) operatīvā darbinieka amatā.

Ministrijas ieskatā nebūtu pareizi šādu ierobežojumu vērtēt kā noteiktu bez pamatojuma un kā tādu, kas nav jāņem vērā, piemērojot Izdienas pensiju likuma 3.panta pirmās daļas 9.punktu. Šāda pieeja nebūtu pareiza, neskatoties uz to, ka ierobežojums var šķist nevajadzīgs, ņemot vērā Ģenerālprokuratūras skaidrojumu, ka prokurora amats nav operatīvā darbinieka amats, kā arī pieteicēja norādīto, ka kopš Latvijas neatkarības atgūšanas prokuratūrā pastāvēja vienīgi prokurora amati un nav bijušas operatīvo darbinieku amata vietas.

Ir jāņem vērā, ka Izdienas pensiju likuma regulējums kļuva piemērojams tikai aptuveni 7-8 gadus pēc Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas un dažādu valsts pārvaldes iestāžu izveides. Latvijas Republikas prokuratūra tika izveidota 1990.gada 26.septembrī. Iekšlietu sistēmā tobrīd vairākums amatpersonu, kas tuvākajos gados varēja pretendēt uz izdienas pensiju, dienestu bija uzsākušas ne tikai vairākus gadus pirms Izdienas pensiju likuma pieņemšanas, bet arī vairākus gadus pirms Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas.

Lai gan šobrīd nav iespējams noskaidrot likuma izstrādātāju viedokli un pamatojumu 3.panta pirmās daļas vairākos punktos noteiktajiem periodiem, kas ieskaitāmi personas izdienas stāžā, no kopējā regulējuma secināms, ka šie periodi ir definēti šauri un precīzi. Tādēļ, no šā brīža viedokļa raugoties, likuma izstrādātāju mērķis varēja būt aizsargāt personu loku, kurām dažādu institucionālu izmaiņu dēļ ir mainījies nodarbinātības statuss un institucionālā piederība.

Attiecībā uz prokuratūru, iespējams, operatīvā darbinieka amati prokuratūrā bija pirms Latvijas Republikas prokuratūras izveides (līdz 1990.gada 26.septembrim) Latvijas PSR prokuratūras laikā, uz ko norāda arī atsauce 3.panta pirmās daļas 9.punktā "izņemot Latvijas PSR prokuratūru pēc 1990.gada 26.septembra", jo ar šo datumu tika izveidota Latvijas Republikas prokuratūra, un, kā izriet no prokuratūras vēstures, laika periodā no 1990.gada 26.septembra līdz 1991.gada 21.augustam līdztekus Latvijas Republikas prokuratūrai turpināja darboties arī Maskavai pakļautā Latvijas PSR prokuratūra (*https://www.prokuratura.lv/lv/par-mums/prokuraturas-vesture*).

Tādējādi šobrīd, vērtējot Izdienas pensiju likuma 3.panta pirmās daļas 9.punkta regulējumu, Iekšlietu ministrijas ieskatā likumdevējs nav kļūdaini vai nepamatoti norādījis, ka izdienas stāžā ir ieskaitāms darbs prokuratūrā tikai operatīvā darbinieka amatā, lai gan šādu amatu pašlaik prokuratūrā nav. Likumdevējs apzināti ir sasaistījis darbu prokuratūrā ar dienestu Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs, jo likuma pieņemšanas brīdī bija zināms, ka šādi bijušie prokuratūras darbinieki dien iekšlietu sistēmā.

Minēto apliecina fakts, ka 1993.gada 4.martā ar Ministru padomes lēmumu Nr.119 "Par iekšlietu iestāžu ierindas un komandējošā sastāva dienesta gaitas reglamenta papildināšanu" tika izdarīti grozījumi ar Latvijas Republikas Ministru Padomes 1992. gada 6. februāra lēmumu Nr. 41 apstiprinātajā Iekšlietu iestāžu ierindas un komandējošā sastāva dienesta gaitas reglamentā, papildinot reglamenta 62.punktu (šis punkts noteica periodus, kas iekšlietu iestādēs tika ieskaitīti ierindas un komandējošā sastāva personu izdienas stāžā) ar 6.apakšpunktu šādā redakcijā: "6) laiks, ko ierindas un komandējošā sastāva personas pirms ieskaitīšanas Iekšlietu ministrijas kadros nostrādājušas tiesā tiesneša amatā vai prokuratūrā operatīvā darbinieka amatā.". Tātad 1993.gadā bija aktualizējies jautājums par nepieciešamību prokuratūrā tieši operatīvā amatā nostrādātā laika ieskaitīšanu izdienas stāžā. Tas Iekšlietu ministrijas ieskatā pierāda, ka pastāvēja šāda atsevišķa prokuratūras darbinieku kategorija, kuru sociālo garantiju aizsardzībai tika izveidots atsevišķs regulējums.

Motīvu daļa

[6] Izvērtējot lietas dalībnieku argumentus un lietā esošos pierādījumus, tiesa secina, ka pieteikums ir nepamatots un noraidāms.

[7] Lietā ir strīds par to, vai pieteicēja darba periods Latvijas Republikas prokuratūrā no 1995.gada 25.septembra līdz 2012.gada 21.augustam ieskaitāms izdienas stāžā pilnā apmērā saskaņā ar Izdienas pensiju likuma 3.panta pirmās daļas 9.punktu.

Minētā tiesību norma noteic, ka izdienas stāžā, kas dod tiesības uz izdienas pensiju, ieskaita laiku, ko ierindas un komandējošā sastāva darbinieki pirms iestāšanās dienestā Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs nostrādājuši tiesā tiesneša amatā vai prokuratūrā (izņemot Latvijas PSR prokuratūru pēc 1990.gada 26.septembra) operatīvā darbinieka amatā, ja Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs nodienēti vismaz pieci gadi, bet darbiniekiem, kuri dienestu uzsākuši pēc šā likuma spēkā stāšanās, — ja nodienēti vismaz 10 gadi.

[8] No pieteicēja argumentācijas izriet, ka viņa ieskatā minētās tiesību normas piemērošanai ir pietiekami konstatēt, ka pieteicējs ir strādājis prokuratūrā, savukārt Aģentūra norāda, ka tiesību normas piemērošanas priekšnoteikums izskatāmajā gadījumā ir darbs tieši prokuratūras operatīvā darbinieka amatā.

Tiesa minētajam pieteicēja argumentam nepiekrīt, bet par pamatotu un tiesisku atzīst Aģentūras sniegto tiesību normas interpretāciju.

Tiesas vērtējumā likumā lietotā frāze "prokuratūrā operatīvā darbinieka amatā" ir pietiekami skaidra un konkrēta un liecina, ka normas tiesiskās sekas nav attiecināmas uz visiem prokuratūras darbiniekiem, bet gan tikai operatīvajiem darbiniekiem.

Tiesa norāda arī to, ka Izdienas pensiju likuma 3.panta pirmā daļa ir veidota kā izsmeļošs uzskaitījums, tādēļ tās paplašināta tulkošana nav pieļaujama.

[9] Pieteicējs norāda, ka kopš Latvijas Republikas neatkarības atgūšanās prokuratūrā pastāv tikai prokurora amati, bet nav bijis operatīvā darbinieka štata vienību. Līdz ar to pieteicēja ieskatā nav tiesiski neieskaitīt izdienas stāžā nostrādāto laika posmu prokurora amatā atbilstoši Izdienas pensiju likuma 3.panta pirmās daļas 9.punktam.

Būtībā pieteicējs norāda uz neapzināta sākotnēja likuma roba esību. Šāds likuma robs konstatējams, ja likumdevējs, pieņemot attiecīgo likumu, kādu nozīmīgu tiesību jautājumu nav pamanījies noregulēt vai arī maldīgi uzskatījis jau par noregulētu likumā (*sk. Neimanis J. Ievads tiesībās. Rīga, 2004, 177.lpp.*).

Vienlaikus norādāms, ka tiesību piemērošana *praeter legem* (likuma robu aizpildīšana) ir pieļaujama tikai tad, ja likuma klusēšana kādā noteiktā jautājumā neskar apzinātu likumdevēja lēmumu (*turpat, 174.lpp.*).

Tiesa konkrētajā gadījumā neuzskata, ka tiesisko seku – iespēju izdienas stāžā ieskaitīt darba laiku pilnā apmērā – neattiecināšana uz visiem prokuratūras darbiniekiem būtu likumdevēja pieļauta neapzināta un likuma plānam pretēja likuma nepilnība. Piemērojamās tiesību normas gramatiskā uzbūve un lietotā terminoloģija liecina, ka likumdevējs tiesiskās sekas vēlējies attiecināt tieši uz prokuratūras operatīvajiem darbiniekiem. Tiesību normā ietvertā norāde, ka norma neattiecas uz Latvijas PSR prokuratūras darbiniekiem pēc 1990.gada 26.septembra, liecina, ka likumdevējs ir apsvēris normas adresātu loku, ņemot vērā vēsturiskos apstākļus. Tiesa piekrīt un pievienojas Iekšlietu ministrijas sniegtajam Izdienas pensiju likuma 3.panta pirmās daļas 9.punkta regulējuma vēsturiskās izcelsmes skaidrojumam (sk. sprieduma 5.punktu). Tiesai nerodas šaubas par to, ka pirms Latvijas Republikas prokuratūras izveides pastāvēja atsevišķa prokuratūras operatīvo darbinieku kategorija un tieši šo darbinieku sociālo garantiju aizsardzībai tika izveidots lietā apskatāmais normatīvais regulējums.

[10] Tiesa nekonstatē arī Iekšlietu ministrijas sniegtajam Izdienas pensiju likuma 3.panta pirmās daļas 9.punkta neatbilstību Latvijas Republikas Satversmei, tādēļ nesaskata nepieciešamību vērsties Satversmes tiesā. Tiesa ņem vērā, ka likumdevējam ir salīdzinoši plaša rīcības brīvība, nosakot ar izdienas pensiju regulējumu aptverto adresātu loku. Tiesa uzskata, ka ierobežojumam – neattiecināt uz visiem prokuratūras darbiniekiem nostrādātā laika pilnu ieskaitīšanu izdienas stāžā saskaņā ar Izdienas pensiju likumu – ir leģitīms mērķis, proti, visas sabiedrības labklājības aizsardzība. Starp likuma normas leģitīmo mērķi un privātpersonas interešu ierobežojumu pastāv saprātīgas attiecības.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.-251., 289.-291.pantu, tiesa

nosprieda

noraidīt pilnībā /pers. A/ pieteikumu par labvēlīgāka administratīvā akta, ar kuru pieteicēja izdienas stāžā ieskaitītu darbu Latvijas Republikas prokuratūrā no 1995.gada 25.septembra līdz 2012.gada 21.augustam pilnā apmērā, izdošanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rēzeknes tiesu namā.

Tiesnesis M.Šļakota